

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Provincia Aqvitaniæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-69709](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-69709)

tionem conuenerunt ad quinquaginta, serè omnes ex prima huius Nanceianæ vrbs & Curia nobilitate, Illustrissimi Principis & Comitis Vaudemontani exemplum & vestigia sequuti, qui & ipse vnà cum ceteris, nomen Sodalitati dedit; eo maioris spe fructus animarum, quo certius est viros eiusmodi Principes Nobilesque, si semel serò diuinis rebus animum adiecerint, non sibi solum, sed etiam alijs sibi subditis profuturos esse. Nec defuit inter illos vir nobilis imprimis, & toto vitæ tempore in bellis alioqui versatus, qui vbi de eligendo ianua custode ageretur, ne forte quis id muneris aspernaretur, dixerit; in domo B. Virginis nihil vile, nil non honorificum existimari debere. Quibus initijs, si præclara sunt, speramus non deteriores progressus esse accessuros.

P R O V I N C I A
A Q V I T A N I Æ.

ABEVNT E anno numerauit hæc Prouincia socios ducentos sexaginta octo, Sacerdotes nonaginta octo, et ex his Magistros septemdecim, ex non Sacerdotibus Magistros vnum supra quadraginta, Scholasticos quadraginta quatuor, Coadiutores quinquaginta duos, Nouicios triginta sex; omnes in vndecim domicilia distributos, nempe octo Collegia, Domû Probationis vnâ, & duas Residentias. In Collegio Burdigalensi numerantur sexaginta octo; in Tolosano quinquaginta; in Mauriaccensi septem; in Ruthenensi duo-

duodeuiginti, in Auscitano plus vno; in Aginnensi totidem; in Petrochorensi idem numerus; in Lemouicensi septemdecim. In Residentia Cadurcensi decem; in Pictauiensi quatuor; in Domo Probationis Tolosana quadraginta. Admissi in Societatem viginti octo, è Societate in cælum tres.

COLLEGIUM BURDIGALENSE.

TRISTIS hic annus fuit Collegio, populoque ciuitatis vniuerso, grassante passim pestilentia, cuius vi faces effugere possemus, migrandum nobis fuit in ædes amplissimas duodecimo ab vrbe milliario. Eas omni domesticâ suppellectile instructas, insignis Societatis nostræ amicus vltro obtulit, cum in proximo S. Macarij oppido, vbi Prioratum habemus & domum, occlusas nostris portas inaudisset: quas tamen postea & grauiusimum Senatus decretum, & interposita Proregis auctoritas nobis aperuit. Cùm vero serperet in ciuitate malum, manaretque in dies latius lues illa pestilens, ac modò has, modò illas, etiam proximorum ædes occuparet, magnâ quotidie scholasticorum turba ad scholas conflente, excipientibus etiam confessiones externorum omnium nostris Patribus, nullo habito delectu, nil tamen vnquam mali in Collegium inuectum est. Quod singularis erga nos Dei prouidentia beneficium, maximum fuit nostris omnibus incentiuum, ad virtutis studium strenuè capessendum. Multorum inter se se odia restincta. Vidua quædam prædi-
ues

ues, cuius filius à vicino per summum scelus interceptus fuerat, tantâ vindictæ cupiditate flagrabat, vt orationem Dominicam quoties recitaret, exciperet flagitiosum illum homicidam, quem perditum ire vellet: nostro autem pro suggestu Evangelicam de remittendis iniurijs parabolam explicante, ita permota est, vt lacrymabunda diceret, vindictam se omnem Domino cessuram. Confessionum fructus singularis extitit. Adiuua femina nobilis in extremo agone: ei cum medicus per literas consultus, opium paulò liberalius prescripisset, ita derepentè in grauem somnum incidit, vt non nisi postridie tantillum, ad petendum à marito vnus è nostris auxilium, euigilaret. Facta confessione, peractaque pœnitentiâ, sic est priore correpta somno, vt post tres circiter horas, nullo ferè signo transitus dato, decesserit.

Ciuum erga nos amorem, quadringentorum circiter aureorum elemosynæ testata sunt. Ex his confecta B. Iacobi reliquijs lipsanotheca argentea, capitij formâ referens, quæ ipso eiusdem Sancti natali proposita in templo nostro, magni omnibus pietatis sensum inspirauit. Venit ipse Prorex & venerabundus procubuit, accessere latyclauij Senatores non pauci, primarijque ciues quamplurimi: auctum quoque nonnulla conchyliatâ veste sacrum vestiarium. Tantum est Regis Christianissimi desiderium, audiendi quid opera nostrâ perfectum sit in hæreticorum conuersione, vt perscribere ad eum oportuerit namerum, nominaque eorum, qui superioribus annis ope nostrâ adiuti, ex hæreseos cœno emerferunt. Hoc vero anno duodecim, abiurata hæresi, ad Ecclesiæ castra redierunt. In his primaria quedam

dam femina, non prius assentiri potuit nostræ fidei, quàm vidit Patrem vnum è Societate, duos Calvinianæ sectæ ministros facile expugnasse; etiam indicis cuiusdam comopolitani, viri apprimè docti, sententiâ. Falsus enim est ille ingenuè, sibi suisque ministris os obturatum: permouitque ea res quam plurimos, vt de rectâ fide diligentius cogitarent. Alius religiosę disciplinæ, cuius iugum vt excuteret ad hæreticos transfugerat, sese rursus mancipauit.

COMPLURES quorum fides incerta fluctuabat, confirmati. Floret Parthenia Sodalitas maior, in quam & Senatores adscripti, & alij è primoribus ciuitatis cooptati, quorum plerique prandijs datis, famescentes in carcere custodias aluerunt. Nonnulli pauperum, in magnam aut capitis, aut fortunarum dimicationem adductorum, patrocinium gratis susceperunt. Comuni vero omnium liberalitate, altare Sacelli B. Virginis recens inaugutati, ligneo pegmate pulchrè vtrique columnato, affabreque sigillato adornatum est. Scholastici, pro ratione temporis satis multi, non mediocri pietatis specimen exhibuerunt. Horum vni inter prandendum hæserat in faucibus piscis arista, quæ nulla arte extrahi potuit, donec de consilio Præceptoris inuocatâ B. Theresiæ ope, quæ alias simili in discrimine laboranti cuidam virgini adfuit, excussam sponte aristam sensit adolescens. In missionibus strenue laboratum. Liburnæ præter conciones quotidie habitas, totâ quadragesimâ, ter singulis hebdomadibus piæ cohortationes habitæ. Aquis in Vasconia explicata doctrina Christiana cum fructu, tantoque concursu, vt Consiliarij primoresque ciuitatis,

tatis,

ratis, nec non Episcopus ipse sapius interfuerit. Eluxitque inter alios eiusdem antistitis pietas, institutâ generali confessione, inducâque prælegendi in mensâ pij alicuius libri consuetudine, domoque vniuersâ pæne ad arbitrium concionatoris nostri compositâ.

M O N S - A L B A N V S metropolis est hæreseos, eò vnus è nostris aduocatus, toto Aduetu concionatus est euentu sane felici: sex enim è facibus impietatis hæreticæ extraxit. In his Sacerdos quidam abiuratâ hæresi, & mulierculâ quam coniugij specie duxerat relictâ, ne eâ in vrbe, cuius mala familia à labe illâ in munis esset, fidei naufragium rursus pateretur, Burdigalam venit, perseveratque semper propositi tenax, quidquid obganniant & oblatrent sectarij. Tres alij non infamæ sortis familias aliò transtulerunt, vt in Catholicorum consortio, quasi puro ac terfo celo, veritatis solem possint contueri. Eâ mente etiam nonnulli è scholasticis Iurisprudentiæ & Medicinæ, concionibus & alloquijs nostri Patris permoti, ad Academiam Tolosanam profecti sunt. Neque contemnendus existit fructus in excolendis quibusdam Catholicis: duodecim nobiles femina, virique primæ notæ non pauci, ipso Christi natali ad sacram Synaxim accessere. Postridie vero simul cum illis, centum alij sacro Chrismate ab Episcopo confirmati. Fuit id plane nouum in eâ ciuitate, quæ totos quatuor supra quadraginta annos, orbata pastore transigerat.

COLLEGIUM TO-
LOSANVM, ET DOMVS
PROBATIONIS.

L A B O R A T V M est ab omnibus strenuè, & quæ Deo sint gratiæ, maximo fructu animarū, & singulari totius ciuitatis approbatione; vtriusque hæc fere sunt argumenta, quæ excellunt: nam cetera quæ solemnia sunt multa, libentes omittimus. Mulier honesta quæ plures annos nullam ex marito prolem susceperat, monitu nostri Sacerdotis votum Deo nuncupauit, filio, si aliquem conciperet, B. P. Ignarij; filia, si ea nasceretur, B. Maria nomen imposituram: neque frustra, post aliquot dies concepit, natumque Ignatij nomine insignitum esse voluit. Ex occasione iubilæi supra fidem est, quot à nostris Sacerdotibus exceptæ sint totius anteaetæ vitæ confessiones. Eadem occasione excursus in propinquum oppidum sanctæ fidei, vbi nobis est Prioratus; in eo ferè omnes, vitæ totius confessiones repetierunt, & meliorem vitam polliciti sunt: adiuti vero maximè Sacerdotes, summa populi approbatione. Hæretici in Ecclesiæ sinum recepti ferè triginta.

S E N A T O R ex graui morbo decumbens, haustâ aquâ, cui Sacerdos noster de more benedixerat, intinctâ crucis D. Thomæ particulâ, post tres horas abiectâ feбри conualuit. Effecere hæc caritatis officia, vt se bonus Societatis odor in vicinas ciuitates effunderet. Viri nobiles ex vrbibus longè distitis, totam secum familiam traxerunt ad Sacerdotem nostrum, vt apud illum peccata deponerent.

neret. Rusticus à Damone male habitus petijt accerfiri aliquem è nostris, mirantibus domesticis, quid causæ efflet, cur alios præstantes sibi que notos, quos habebat in propinquo, præmitteret, nostros vero solâ nominis famâ cognitos accerferet. Neque spes hominem fefellit, nostri Sacerdotis operâ sibi redditus est: neque prius apud se propositum emendationis instituit, quam & lenitatem animi, & corporis valetudinem, quæ afflictâ fuerat, recepit. Congregatio, si vniquam alias, hoc anno floruit frequenti numero sodalium, in quibus elucet virtus plurimum Senatorum; qui cum restitueretur consuetudo visitandorum carcerum intermissa, hanc ibi prouinciam in primis depopescerunt, totumque negotium carceribus distributis in se admiserunt.

S V B finem anni Ioannes Dupeyratius Lemouix annum agens vigesimū, cum studeret Rhetoricæ, pius & bonæ spei adolescens, ex dysenteria obiit. Hæc domi. Quid foris? Briuam profectus sacerdos, magnos collegit fructus animorum; supra trecentas vitæ totius confessiones excepit. Restitutiones ingentes imperauit: Odiâ inueterata, grauesque rixas composuit. Hæreticos ad fidem Catholicam duos pellexit. Libros hæreticorum prope innumeros flammis absumpsit. Beneficia opima è manibus iniuste possidentium extorsit. Alius è Societate nostra primus in urbem ciuitatum hæreticarum fere matrem, Montem-Albanum vocant, hoc tandem anno admissus, conciones habuit ad populum, sub Pentecosten & festum corporis Christi, ad quas ex Academia uenerunt frequentes discipuli, quidquid contra Ministri, Rector, Magistri, pœnis impostis edixissent. Ipsi

Ipsi etiam ministri luce palam adfuisse concionibus, & laudasse feruntur. Nostrâ opera factum est, vt adolescens, qui ante annos aliquot à Religione simul & fide discesserat, in viam rediret, & cum habitu monasterij quem exuerat, pietatem Catholicam profiteretur, magna hæreticorum desperatione, quod is inter Academicos ingenio excellere crederetur. Occasione lubilæi vocatus Sacerdos è nostris in proximum cœnobium virginum, generales omnium Confessiones excepit; atque illud tandem impetrauit, vt sua omnia volentes in commune conferrent. Noua cœnobij facies. Mirum quanta animi propensione Religiosam disciplinam expetunt, & spiritualibus exercitijs informari desiderant.

IN domo probationis ex dysenteriâ mortuus est Mathias Geraudus Lemouicensis, anno ætatis vigesimo, angelicę puritatis adolescens. Ceteri tyrones magnâ alacritate, solita pietatis munia obierunt. Nonnulli, quibus nisi impetratâ parentum veniâ venire ad Societatem non licebat, virili prorsus animo post periculosa certamina, de carne & sanguine triumpharunt. Exitit vnus hoc in genere præclarior virtus, qui totos sex menses cum parentibus eius animum explorare cupientibus luctatus, tandem eorum benedictione auctus, ab ipsis ad R. P. Prouincialem, vt in Societatem admitteretur missus, nostris aggregatus est.

Na COL.

COLLEGIVM
MAVRIACENSE.

SUPERIORA bellorum incendia, quæ Col-
 lia viscera depasta sunt, vrbi quoque Mau-
 riacensi, vt & alijs complurimis, minime peper-
 cerant, sed eam & liberis, & liberorum ad vir-
 tem & doctrinam educatoribus, magno omnium
 luctu viduarant. Verum pace & Societate nostra
 regno redditâ, effecere Mauriacenses apud Chri-
 stianissimum Regem, adiuvente ipsorum Reue-
 rendissimo Episcopo Claromontano, vt & Col-
 legium suum reciperent, & antiquis eius velegi-
 libus, quæ ciuica domus Parisiensis quotannis
 pensitabat, fruerentur. Etsi vero oppidum ipsum
 perangustum est, non deest tamen nostris campus,
 in quo latissime excurrere ipsorû possit indulta,
 propter Aruernorum montium viciniam, è qui-
 bus ad scholas nostras confluunt scholastici mag-
 no numero: & quod caput est, piæ optimi funde-
 toris D. Guilielmi à Prato, Episcopi Claromontani
 memoria tantum debet Societas Gallicanæ
 quippe primus ille eam in regnum hoc inuexit, &
 tribus in sedibus Parisijs, Billiomi, Mauriaci, assignatis
 annuis redditibus collocauit, vt iudicant
 admodû R. P. N. Generalis, non esse illam sedem
 perpetuo deserendam, in quâ nostri olim cum
 fructu versati essent, & quam optimus Antistes
 stabiliiuit in auxilium animarû. Itaque dum vberiores
 expectantur prouentus, tres Humaniorum
 literarum magistri, post festum omnium sancto-
 rum, scholas diu occlusas recluserunt, ingenti
 gan-

gaudio & gratulatione totius regionis. Certe tanta est omnium erga Societatem beneuolentia, & quædam quasi veneratio, vt R. P. Prouincialem, aduentantem Collegij restituendi causâ, profusa in vicos quâ transiturus erat multitudine, populi, Magistratus, omnes exceperint, eâ honoris significatione, quâ maiorem summis Antistitibus exhibere vix possent. De classibus nouis ædificandis, deque construendo templo, quod adhuc nullum fuit, conuentum est cum ciuibus, qui se diligentè id curaturos libentissimis animis publicâ sponcione receperunt.

COLLEGIUM RHVTENSE.

SANCTISSIMI Domini nostri Pauli V. sacra liberalitas, sub initium Pontificatus, Rhutenorum animis non mediocre fuit ad pietatis munera obeunda incentiuum: Magnus itaque ad exomologesim concursus fuit, depositæ plurium annorum sarcinæ ad pedes Sacerdorum, à multis, generali confessione, repetita totius vitæ peccata. Nec verò ciuitatis se pomærio continuit tanta diuinæ vbertas gratiæ, sed emanauit in omnes circa vicos. Concionator noster tota quadragesima in principe vrbis æde sacra, magna ciuium frequentia & fructu auditus. Excursum in vicina oppida, tradendis Christianæ fidei rudimentis. Complures, quorum nutabunda fides ruebat in hæresim, erecti. Erupti Caluino quinque. In his mulier nobilis, quæ eum lacte venenum suxerat hæreseos, nullis ami-

corum monitis, nec mariti, cuius recens in munum conuenerat, nec foeteri horrationibus adduci poterat, pestilens ut virus abiuratione solemniter euomeret. Sed vocato vno è nostris, principio cum resisteret, & ad omnes petitiones muliebri leuitate effugeret, urgente propius sacerdote nostro, diuinitus tacta stare decreuit supra firmam petram veritatis.

Cum manaret per omnes vicos ac vias ciuitatis populabundus dysenteriae morbus, hanc nostri charitatis exercendae occasionem, auidè arripuerunt. Adfuerunt animam agentibus; alijs solatio in magno mœrore extiterunt, ut agri ipsi, qui nos ante de facie tantum nossent, auditis nostrorum alloquijs, mali remedia auribus se haurire assererent: qui verò adessent, charitatem tantam suspicerent vniuersi. Hinc sane propensior ergo nos reddita amicorum beneuolentia, & infensorum animi conciliati, tantum potest vis ignea charitatis, suis ut officijs vel chalybem pectorum emolliat. Antiquae nobilitatis viri qui comitijs Rhutenensibus praesse solent, nec non alij, qui ius subsellij eo in conuentu publico habuere, primates legatique vicinarum urbium, & verbis ad laudem nostram illustribus, & pio trecentorum aureorum munere, voluntatem in nos suam declararunt. Qua munificentia laxatae aliquantulum Collegij angustiae, nouis adibus comparatis, quae ad cogitationes futuri aedificij multum facere videntur.

COLLEGIUM
A V S C I T A N V M.

COLLEGIUM Auscitanum solemnibus non defuit Societatis officijs. Solerter nauatam operam probarunt fructus, qui ex sacrorum celebratione mysteriorum exstiterè quàm vberes. Nam cum toto anno solito maior fuerit ad nos pietatis ergò confluentium concursus, tum longè maximus fuit recens inaugurati Pontif. Max. liberalitate concessò Iubilæo, quo omnis ordinis ciuium factò in nostrum sacellum concursu, expectatione certe frequentiori, peccatorum pæne omnes, & generali non pauci confessione expiati, spem melioris ad pietatem frugis dederunt. In tam copiosa etiam, tamque late fusa cælestis gratiæ messe, in proxima vrbis oppida vicosque, sui aliquid deriuauit nostrorum industria. Non procul abest cœnobium, nobile Deo dicatis virginibus, quæ licet à Societate non alioquin abhorrent, nostrorum tamen ope vix vnquam hætenus vsq; vnum è nostris confessarium impetrarunt, eique omnes ad vnã anteaactam vitam confessione aperuerunt. Fuit & Dei beneficio nefarijs Sathanæ reprimendis conatibus nostrorum consilium non irritum.

AD O L E S C E N S quidam noctes aliquot à furiali Genio malè adeo afflictabatur, vt anhelus toto pectore, præclusis faucibus, in sudore natans vix spirare posset. Diu itaque multumque secum tacite, importuni adeo hospitis insultus causam cùm inquireret, perplexo tandem iniecta mens, vt Sa-

cerdotem è nostris adiret; adijt, rem totam, ve-
 erat, exposuit: hic bono esse animo adolescentem
 iussit, suadens cerea vt celestis agni de ceruice ap-
 pensa effigie, lustrali aqua lectulum inspergeret.
 Paruit ille, & celestibus armis munitus, somno se
 proxima nocte fidens dedit, & interritus. Nec
 defuit tortor; graui siquidem pro more edo-
 strepitu, contubernalem exciuit, adolescentem
 vtramque securus dormiens, nihil audijt. In cerea
 cum ad solemne opus nequitiae artifex aduolaret,
 suis validius machinis praesidium sensit, frendent-
 que abijt, non amplius, vt speramus, rediturus.
 E socijs vnus hoc anno, ipso die Resurgenti Do-
 mino sacro vita functus, Iacobus Sauuestraeus Ple-
 clo, annorum viginti quatuor, vt generis nobili-
 tate, sic insigni virtute conspicuus; cuius ipso ini-
 tio, singularis in proposito Societatis constantia,
 literis domus Probationis anni millesimi sexces-
 tesimi primi commendata, qualis demum futurus
 esset in pieratis palæstra, praesignificauit.

COLLEGIUM AGINNENSE.

QVANTAM nobis hoc anno sanctiorem leti-
 tiam attulerit promulgatum Iubilaeum, pre-
 babunt vberissima quæ inde fluxerunt emolumenta.
 Episcopus quidam alterius diœcesis, cum nol-
 set non alio quàm cordis sinu tam sacros Ecclesie
 thesauros excipiendos, à suis longè secessit, vt in-
 ter nostros B. P. Ignatij meditationibus animam
 exerceret. Decem ad Catholicam veritatem ab
 errore traducti, quorum in recepta fide feruor,
 ve.

vel hoc vnico cognosci facile potest. Eorum vnus Monachus, muliercula, cui matrimonij nomine adhæserat, simul & hæresi relicta, vt fructus pœnitentiæ dignos faciat, singulis se hebdomadibus ieiunijs macerat, flagellis cruentat, lacrymis penè conficit. Atheus quidam, vel certè Atheo proximus, nostris faces præferentibus, concretas duodecim annorum labe (totidem confessione caruerat) instituta demum confessione deleuit. Duobus ægrotis, quibus humanitùs subueniri non poterat, diuinitùs est allata curatio. Nam de nostrorum sententia confessionis, & communionis voto Deiparæ nuncupato, breui eius opè sanitatem receperunt. Alius prid. Kalen. Augusti, qui dies est quo vixit B. P. Ignatius, cum ex tertiana in grauissimam lethargiam incidisset, eiusdem B. Patris precibus commendatus, præter omnium spem conualuit. Tres à medicis depositi, positis ad collum Diuorum reliquijs, incolumes euaserunt.

DE pietate Partheniorum sodalium, ex vnus factò coniectura esto. Is Damascenam casulam cum alijs Sacerdotis infulis, & reliquum altaris ornatum, dubia adhuc luce, clam in hortum Collegij deportari curauit, cum hac epigraphæ, Maritus & vxor D. D. D. Congregat. Annuntiata Collegij Aginnensis Soc. I B S V. Nomen muneri inscriptum noluit, vt altius in cælo figeretur. Condomium missus è Patribus vnus sub festum corporis Christi; habitis toto octiduo concionibus, populi animos ad sacrum proximi Iubilæi donatum ita disposuit, vt eo promulgato, regressus cum socio itidè Sacerdote, multorum confessiones audierit, & odia represserit plurimorum; duos

omnino ad Catholicam fidem pellexerit. Alius circa Paschales ferias, rogatu Reuerendissimi Episcopi Aginnensis missus est Turnonum (oppidum id est semicaluinisticum) vbi puerum auulsum ab Ecclesiæ vberibus, retraxit ad Catholicum gremium: Primorum animos mutuo odio efferatos ad concordiam eblanditus est: tamque felicitate operam locauit, vt magnopere ipsis etiam hæreticis illius probaretur industria, eoque magis quod plures nobiles familiæ, ac iunctæ sanguine, vno dissidio inuoluebantur.

M I S S V S quoque id temporis Sacerdos alius Monflanquinum, hæreticæ factionis urbem, adolescentem quemdam iuuenili leuitate in hæresim, quam semel abiurarat, denuò inclinantem, ægrè tandem eo compulit, vt cum postridiè palam hæresim professurus esset, in triduum comperendinaret. Interea ita hominem est adortus rationum & argumentorum momentis, vt qua die, qua hoc Christum exuere cogitarat, ad Sacerdotem nostrum à Catholicis deductus, animum in melius verterit, confirmatusque in fide, confessionis & Eucharistiæ particeps factus fuerit. Quatuor mulieres Calvinum detestata. Insignis verò vnus in fidei proposito constantia, nullis machinis labefactari vnquam potuit. Cùm enim & cognati verbis minacibus, & maritus inflicis verberibus vndique instaret, dixit intrepida; posse se mori; amor vero in Catholicam veritatem suo, nihil detrahi posse.

COLLEGIUM
PETROCHORENSE.

TANDEM aliquādo, iacta sunt Christo auspice, Collegij huius, alias malè materiati, nostri, que visibus vt parum cōmodi, sic insalubris, fundamenta, in solido vbique saxo: tantūque breui promotū est in opere, totius vt fabrica dimidio plus, quantū hoc anno ædificare visum est, semestri spatio steterit, nō paruo spectantium stupore. Et vero singularis diuinæ bonitatis in hoc negotio vis eluxit. Cū enim imparati initio ab omnibus fermè rebus essemus, ad tā vrgens & ingēs opus necessarijs, sic tamen omnia tēpestiuè simul, ac largiter diuina liberalitate suppeditata sunt, nihil vt admodū defuerit, quo magnopere egeremus. Hæc dū domicurantur, nō omissa interim proximorū cura. Nā exultus spiritualibus exercitijs, magno suo sensu fructuq; Episcopi cuiusdā generalis Vicarius; quique de vitæ statu mutādo, retinendoue antea diu, multūque fluctuarat, Societati nostræ animū adiecit. Caluino valere iusso ad Christū rediere quinque, in quibus scholastici duo. Est sanè mirum, quanta febricitantium vis, epota semel, bis, terue aqua, cui perexiguum crucis D. Thomæ frustulum immersū esset, febriū genus omne dispulerit, dispellatque quotidie, magna omnium ordinum ad nos, eius causa, è remotissimis etiam locis, manante, vt assolet, longius fama, concurrentium muldine. E Parthenijs sodalibus vnus, cū in lethalem morbum incidisset, Sacerdotem nostrum conscientiaē perpurgandæ accersiri iubet; quo autore, nun-

nun-

nuncupato Deipara voto, eidem continuo Patri significauit, visam sibi B. Virginem ea specie, habituque, quo viuis coloribus expressam habebat in manibus imaginem pueri IESU in cunis iacentis, matrisque eius ad pedes venerabundè proculata.

C O L L E G I V M L E M O V I C E N S E .

COLLEGIUM Lemouicense asylum fuit hoc Anno, quatuordecim viris honoratis, qui tumultu vibico, negotiorumque strepitu recedentes, domi nostræ in otio & quiete, exercitationibus spiritualibus, ex præscripto B.P. Ignatij, operam maximo animorum suorum fructu dederunt. In illis Abbas sæcularis vnus, duo primariæ autoritatis viri, Ecclesiarum Collegialium Præpositi, qui ambo, ita igne cœlico incaluerunt, vt desiderio Societatis inuendæ astuant. Vnius omnino votis satisfactum. Hunc initio, domesticorum negotiorum & materni amoris illecebræ, quasi funes illigatum tenebant; sed omnia abruptit facillè repentina mors vnus è Canonicis, quem præcipua caritate colebat. Hic ipsis Epiphaniarum Domini ferijs bene cœnatus, indicto etiam in crastinum vicinis, collegisque prandio, noctu subito interijt: talemque mundi, ac rerum omnium terrenarum contemptum iniecit Præpositi istius animo; vt quasi quodam pieratis thyrsu percussus, nullam quietis partem capere potuerit, donec quinto ab inferijs alteri persolutis die, ad tyrocinium nostrum conuolauit. Iisdem meditationibus excultus antiquæ

tiquæ nobilitatis vir eximius, arma posuit, & cum adscribi in Societatem nostram, quam omnibus votis optabat, minimè posset, multos ad piarum meditationum usum, plures ad cælestis ferculi delicias proleſtauit.

Ex v s t i hæretici, impurique libri non exiguo numero. Duodecim à Calvinistica labe perpur-gati. Insignis vero inter alios exstitit vnus pietas, quem omnino mori oportebat, vt Deo viueret, atque capite minutus, Christo vero capiti ne-cteretur. Nobilis is fuit stipatorum regij corporis Tribunus, qui nefariè in Regem Christianissimum conspirans, capital cum fecisset, capite damnatus, in carnificis manum mancipatus est. Prius tamen, quem nunquam patere antea veritati Catholicæ aditum voluerat, patefecit de Sacerdotis nostri consilio: abiurataque hæresi, elutis conscientiæ maculis, datis etiam ad parentes longe dissitos li-teris, quibus eos ad Catholicorum castra. valefa-ciendo inuitabat, intrepidus plane, plenusque a-nimi, quatuor vt sceleris, sic pœnæ socios, quam-uis Catholicos, ad paratos ignes & gladios, sin-minus alacri, certe patienti animo perferendos, sic hortabatur, vt maximam sui admirationem, decem spectatorum millibus concitaret. Cum iam velatis oculis extremum vulnus prona ceruice præstolaretur, semel vt pro se, qui aderant vni-uerſi, Orationem Dominicam recitarent postula-uit: factumque est satis petitioni iustæ. Non item aliud concedi potuit, vt terræ mandaretur: siqui-dem de sententiâ Iudicum capite truncatus, in ignes proiectus, ac cinefactus, in ventos iactatus est. Iam in alios quoque est salubriter labor im-pensus; siquidem non pauci à turpi vita reuocati.

Mul-

Multarum pudicitia nostrorum consilij defensas vnus maxime, quæ, inhiante sibi perpetuo impuro amatore, & quocumque pergeret importune subsequente, indignabunda, masculino plane animo Martem in Venerem armavit. Arrepto enim pugione, hominem in via publica fœde vulneratum, & in cœno ac sanie volutatum dimisit.

IN quinque scholis, auditores eruditimus supra mille, qui se non minus pietate, quam literis insignes probarunt plurimis argumentis. Vnus febrem, quam medicamentorum multitudo nequieverat, vno aquæ lustralis haustu abegit, cum prius præceptoris hortatu peccata rite confessus, sacrum Christi corpus suscepisset. Alius agni cerei ope flammam, quæ domum inuaserat, quasi iniecto flumine subito restinxit. E Beatæ Virginis in cœlum Assumptæ sodalities, assumpti in Societatem duo; quatuor in Reformatum S. Francisci ordinem, quam Recollectorum vocant. Plures candidati, vtramque religionem ambierunt. Cum Reuerendissimo Episcopo, quartam huius diocesis, quæ amplissima est, partem obiit vnus è Patribus, & plurimos dissidentes, etiam Sacerdotes, inter se conciliauit. Tria circiter millia sacro pane pavit, proposito indulgentiæ, Missionibus Societatis concessæ, beneficio. Multos nobiles eo adduxit, vt se bonis Ecclesiasticis, quibus contra ius fruebantur, quàm primum abdicarent, & collabentia præ vetustate templa restauranda curarent. Quidam non infimi census vir, decem annos in tanta perturbatione animi vixerat, vt sibimetipsi grauis admodum esset: is accepto Agno cereo se maxime leuari sensit, nec ita multo post omni molestia liberatus est.

R E S I D E N T I A C A D V R C E N S I S.

CA D V R C V M antiquissima est Aquitaniæ ciuitas, eademque Cadurensis regionis caput; situ amænissima; frugum, frugique hominum feracissima; Episcopatu & Collegio Canonico-
rum nobilis, nec non Curia Præsidiali, & anti-
quæ famæ Academia, quæ Cuiacium, Rebuffum,
Nauarrum, aliosque insignis eruditionis viros, Iu-
ris professores habuit. Eo duo è nostris, ex totius
ciuitatis voto, missi Sacerdotes, concionibus, do-
ctrina christiana tradenda, confessionibus au-
diendis, priuatis congressibus, & ceteris Societa-
tis munij obsequiis, fructus vberes, adiuuante
caelesti agricola, messuerunt. Conciones certè
tanta frequentia auditæ, quanta vix vnquam an-
tea: vnde ea animorum mutatio insecuta est, vt
vna omnium vox esset, alium plane vrbis statum,
aliam faciem videri. Et vero quo potissimum
tempore mera Bacchanalia facere solet laruata in-
temperantia, ne vnus quidem prodijt personatus.
Xenodochiũ negligentia eorum, quibus eius cu-
ra incumbere, tantum non incultum desertum-
que, in meliorem statum restitutum. Multis cum
morbo conflantibus, auxilio ventum est. Ex
illis vnus cum lethali morbo distineretur, exoras-
se visus mortem, tantillum vt reditum Patris no-
stri expectaret, cuius reducis ope eger, sacris om-
nibus munitus subsidijs, in viam se dedit, æternæ,
vt speramus, beatitatis.

DECEM Calvinum ciurarunt, in his duo è
præ-

præcipua nobilitate Cadurcensi, etiam fugam rerum terrenarum meditantur. Plures seu labentes in hæresim, seu labantes in fide confirmati. Nonnullorum odia exarmata: magna affinitatum dissidia composita: Sacramentorum vsus adeo frequens inductus, vt rei insolentiam tota ciuitas admiraretur. Promulgato Missionibus Societatis solemnibus Iubilæo, vix vnus in ampla ciuitate reperitur est, qui ferijs Natalitijs animam confessione expiatam, caelesti pane non confirmarit; & quod magis mirere, ijdem pane omnes die circumcilio I E S V sacro, ad eadem sacramenta conuenerunt, eo maxime nomine, vt quàm bene essent in Societatem nostram animati, hoc pie facto declararent. Audierant quippe pro concione à Sacerdote nostro, eundem diem toti Societati festum atque solemnem esse. Quantus fuerit numerus confitentium hinc collegi potest, quod plures ducentis, rotius vitæ peccata confitentes, auditi sunt. Promouit hoc negotium non mediocriter sacra lectio, præter quotidianas conciones habita diebus Dominicis, vbi quæstiones de iure conscientie excussæ, quando sacram exhomologesim iterare oporteret. Quo factum est, vt multi rei fama permoti, è finitimis locis conscientie suæ pacem quæserunt, Patrem nostrum conuenerint. Pueris & puellis tradita sedulo doctrina Christiana, ter quaque hebdomade, magna inter vtrosque æmulatione. Id vero quantam ordini nostro apud omnes ciues gratiam conciliarit, facile perspiciet quiuis, si animo reputet urbem istam vel nomen ipsum hæreticorum detestari: (Necdum enim obductam dolet vulneris cicatricem, ex quo ab illis capra & vastata est:) eandemque oppidis hæretica prauitate infe-

infectis vndiquaque cingi. Ea-propter ciues vt arcem haberent munitissimam, & sacrum armamentarium vnde contra fidei hostium insultus arma promerentur, Collegium Societatis, quod sex ab hinc annis moliebantur, consentientibus omnium animis perfecere.

Qv o in negotio nec Proregis authoritatem, nec Reuerendissimi Præsulis, Clerique totius studium, nec fauorem populi desiderare potuimus ampliorem. Nec vero ciuitatis tantum, sed totius etiam Prouinciæ beneuolentiam maximis, argumentis testatam habuimus. Siquidem calatis Comitij Prouincialibus in vrbe hæreticâ, ipsis etiam hæreticis annuentibus actum, mille vt libræ ad aureos mille, annuis redditibus adderentur. Ac ne quid deesset fundando Collegio, quatuordecim librarum millia non tam extruendis, quàm amplificandis ædibus assignata. Iis denique conditionibus perfecta res est, quibus nullum hæctenus in totâ Galliâ erectum Collegium. Initus porrò contractus prid. Kal. Ianuar. Consulibus id maximè expetentibus, vt priusquam fasces deponerent, ipso extremo Magistratus sui die, omnia completerent. Cumque Superiori per morbum non liceret eos adire, venere omnes vnâ cū Antistite, Clero, totâque per Legatos Prouinciâ, & in ægrotantis cubiculo totum negotium transfegerunt. Excepti denique sunt pio dramate de Christi natali, vnde se non mediocrem voluptatem hausisse significarunt. Nec minorem lætitiæ sensum præ se tulerunt vniuersi, cū paratum iam sacellum Præsul ipse cum Clero, solemnî cerimoniâ lustrauit, primusque in eo Episcopali ritu & pompa fecit, ac cælesti fratres nostros ferculo refecit. Nec defue-

re

re è viris primarijs, qui dicerent, quandoquidem Societatis Collegium Cadurci instauratum vidissent, lubenti se animo morituros.

OCTAVO post Natalem sacelli die, magni omnium concursus Iubilæi causa ad nos facti. Oblatæ nascenti templo, Chrysofericæ, holosericæ casulæ, vrceoli argentei; aucta libris centum nummum bibliotheca: aureorum quingentorum cititer elemosynæ exceptæ. Centum aureos donomisit Episcopus, qui necdum benevolentia erga nos suæ putavit esse factum satis, quod ad reditus annuos maiorem partem contulit. Tres in presentem annum dati præceptores, studiorum cœcœnia summâ omnium approbatione celebrantur. Habuere orationem suo quisque die, magna Episcopi, Cleri, Proregis, Curia, Consulum, & Universitatis frequentia & gratulatione: quo verò die dicere primùm cœpit orator, publicus conventus omnium ciuitatis ordinum manè habitus est, in quo actæ Proregi, qui concioni præerat, actæ Præsuli gratiæ; sed eæ ab omnibus, qui in contentu dixere, repensæ laudes nostro ordini, quæ verecundiam nostrorum qui aderant onerarent. Primas hac in parte benevolentia erga nos suæ, sibi vendicat Præsul, & Regius aduocatus; Ille inter alia multa adductis in medium, quas in Magistris Quintilianus dotes requirit, graui & eleganti oratione ostendit Societatis Præceptores, perbene his omnibus instructos esse.

¶ PAVCIS ante diebus quàm hæc acta sunt, transigendum erat in ipsorum Senatu aliquid è re Collegij futurum; in societatem huius muneris venire Consules volebant, vnico plane de nobis bene-

benemerendi studio ducti; renitebantur Patres conscripti. Cum res longius duceretur, nec satis inter illos conueniret, Patribus nostris curia testata est, se in vnius Societatis gratiam de suo iure & honore decedere. Vnus tamen è Senatorum numero tenaciùs perstabat in sententia: hunc Prorex autoritate sua, imò & precibus flexit, benignè rogans, vt pertinaciæ suæ partem Deo, partem Regi nostri amantissimo, partem ciuitati, partem Patribus nostris, partem quoque si vellet sibi condonaret, futurum vt quàm exiguum foret quantulumcumque superesset. Ita auspicijs duorum oratorum transacta res est. Quo postea die ludus literarius aperiri cœptus est, sacrum, quod ad implorandam Spiritus sancti opem celebrari solet, voluit Præful ipse celebrare, & Præceptores, solempni pro more, prælectione scholas auspicientes, præsentia sua, vna cum supradictis ordinibus cohonestare. Immortales Deo gratiæ, cui bonus cuiusque rei euentus acceptus referendus est. Quingentos in scholis tribus discipulos numerauimus, vt spes sit Deum, vt initium, sic & processum huius Collegij fortunatum.

R E S I D E N T I A P I C T A V I E N S I S.

I A M D V D V M in hunc agrum opera sua fementem comportare nostri desiderabant, sed hæcenus numquam aditus patuit. Quinque supra triginta anni sunt, cum eo missus, additis nouem socijs, piæ memoriæ P. Ioannes Maldonatus, vir singulari

gulari probitate & eruditione conspicuus, multis tum latinè de religione institutis lectionibus, tum gallicè habitis concionibus, hæreticis contra calida versutia renitentibus, irritis conatibus Parisios repedauit, magno utriusque suo dolore. Quippe ciuitatem in qua olim Calvinus studuisset, & primas impietatis faces per incendiaros pseudoministros iactasset, cuius omnem viciniam, Oceanum versus populabundis hæreseos flâmis conflagrasse aspiceret, subsidiaria opera egere nouerat. Accedebat ipsius vrbs amplitudo, & antiqua nobilitas. Est enim totius Prouinciæ caput, olim Ducû Aquitanix domiciliû, Musarum iucundissimû diuersorium, solo vberissimo, cælo amœnissimo; sede Episcopali, quam D. Hilarius singulari illustrauit doctrina & constantia; Præsidiali cura ceterarum, totius Gallix principe, in qua veluti in amplissimo Senatu, Consiliarij ius purpuræ habent, celebri item Academia decorata. Magnus ibi Ecclesiasticorum numerus. Nam præter sex virorum, ac duo nobilium feminarum cœnobia, quinque Canonorum Collegia, ac duæ supra triginti Paræciales Basilicæ recensentur. Ciues sunt natura sua ad vitam urbanitatè, & morum comitatè propensi, quorum tandem opera à Rege Christianissimo, nostri ut ibi fedes ponerent, sub finem anni millesimi sexcentissimi quarti, scripto diplomate impetratum.

È o itaque tres Sacerdotes, vno adiuncto comite adiutore, destinati, magno ut Catholicorum gaudio, sic hæreticorum mœrore, qui intio oblitendum rati, in omnes se fraudes, versipelli cautela conuerterunt: & cum falsis rumoribus sparsis, tum per aliquos factionis suæ fautores Catholicos, ciuium animis tantillum auocatis, qua-

tuor

tuor mensibus nullam non mouerunt machinam, tædio vt nostros afficerent, & ad pedem inde referendum cogere. Sed nostrorum silentio ac patientia, quæ in ea perturbatione eluxit maxima, & bis scriptis à Rege Christianissimo ad Episcopum, ad Senatum, ad ciues, in nostri ordinis commendatione literis, rumores illi omnes siluerunt, dolique omnes factiosorum hominum dedolati. Illud vero eo tempore, diuinæ in nos clementiæ patrociniū enituit. Contigit enim, vt ij qui à partibus hæreticorum stabant, quique ante fauore plurimum & autoritate pollebant, gratia apud ciues & populum vniuersum exciderint, sibi quæ & suis in posterum ad honores ciuicos aditus præcluserint. Interea de Senatus consilio ciuitas nobis Collegium S. Marthæ, Gymnasiarcha & Ludimagistris aliò migrare iussis, ad habitandum dedit. Procurantur interim, magna diligentia & sollicitudine, iusta Collegio futuro vectigalia.

Tota æstate, Aduentus & Quadragesimæ tempore, tribus in templis, à totidem è nostris Patribus, ad populum sermo diuinus, maximo hominum concursu & fructu est institutus. Superioribus quinquaginta annis, quibus Calviniana lues liberius, nullo obice grassabatur, tanta erat in diuino verbo audiendo solitudo, vt vix in frequentissima concione, quæ vnica in amplissima vrbe habebatur, centum quandoque capita numerarentur. Tam effrenata quoque vescendi carnibus libertas inualuerat, vt ab ijs abstinere tempore prohibito, supersticiosum videretur: tam rarus Confessionis & Eucharistiæ vsus, vt ægrè sub festum Paschatis ad ea Sacramenta traherentur. Sed tota repente in melius mutata est ciuitas.

Contigit enim sepius vt eodem tempore diuersis in templis, sex concionatores verbum diuinum explicarent, idque hominũ corona tam frequenter, vt in vna concione quatuor auditorum millia censerentur. Multi, in fide nutantes, confirmati. Alij, in auitæ Religionis principijs sanius edocti. Non pauci ad sacram mensam diebus solemnioribus, & initio mensis frequentandam pellecti; innumeri à carniũ vfu & esu, tempore vetito abducti. Quinque Ecclesiæ redditu, Caluini hæresis eiurata: ac multo sane plures ad fidem Catholicam rediissent, nisi nostros ad eundem & cum eis familiariter colloquendi, cum interminatione grauissima multæ, & libello Rupellæ impresso, ministeriis suis potestatem ademissent. Apud Moniales sepius conciones habitæ; iisdemque in confessionibus excipiendis aures, maximo earum fructu & oblectatione commodatæ. Hæc initia, quæ si Deus promouet, amplissimus in hac Prouincia excutendi campus patebit.

P R O V I N C I A
L V G D V N E N S I S.

HVIVS Prouinciæ Sociorum numerus cum in literis non habeatur, nec certus possit ex illis colligi, à nobis prætermittitur: interim quos quædam Collegia recensent, in eisdem Collegijs proponemus, quæ omnino sex numerantur, præter vnã Residentiam Albenacensem; nimirum Collegium Lugdunense; Anenionense; Turnonense;